

Bijen in de winterperiode

Wanneer in de herfst de buitentemperatuur naar de 10°C zakt, laten de bijen zich steeds minder buiten de kast zien. Gedurende de winterperiode brengen ze hun leven door in de kast en met voldoende voer zijn ze zeer goed in staat het ongemak van de winter te doorstaan; de eventuele gaten en kieren zijn vooraf met propolis dichtgekit. Het spreekt dan ook vanzelf dat een dichtgekitte kast na de laatste voercontrole beter niet meer kan worden geopend. Ook is een rustige standplaats van belang.

In de kast kruipen de bijen dicht op elkaar tot een bolvormige tros, om met een zo klein mogelijk afkoelingsoppervlak op temperatuur te blijven en te overleven. Zij slagen erin om ook bij strenge vorst 13 graden in de tros te handhaven -en wanneer er in januari al een klein broednestje is zelfs 35 graden- terwijl het enkele centimeters buiten de tros kan vriezen. In een observatiekast kan je goed zien hoe er zelfs bij flinke vorst altijd nog een heel geringe, maar gestage beweging zichtbaar is van de buitenste bijen die naar binnen kruipen om zich door andere bijen te laten aflossen en warm te blijven. Ook kan je zien, dat de tros kleiner wordt en minder ramen bezet naarmate het kouder is, en ook weer uitdijt bij stijging van de temperatuur. Dit gaat makkelijk en geleidelijk, omdat de bijen vóór de winter invalt doorkruiptunneltjes in de raten maken.

Een lege onderbak

Het is om vele redenen handig om tijdens de winterperiode onder het volk een extra lege onderbak te plaatsen. Ten eerste om de bijen de kans te geven bij zacht weer als een luchtige tros onder de raten te hangen, ten tweede om in de winter het invallende licht bij sneeuw te temperen, en ten slotte om enkele extra stuifmeelramen als wintervoorraad mee te geven. Deze ramen houd je vaak over als je bij het winterklaar maken van je volken de bijen wat krapper hebt gezet. Wanneer er in het vroege voorjaar nog weinig aanbod van stuifmeel is, kunnen de bijen deze ramen bereiken omdat ze dan immers al de tros kunnen verlaten. De vaak genoemde klimraamfunctie van deze ramen blijkt in de praktijk niet nodig te zijn, omdat de bijen langs de voorwand omhoog klimmen. De lege onderbak moet je in het voorjaar weer op tijd weghalen, ivm. met doorbouwen onder aan de raten.

Van het voer afraken

In zeldzame gevallen kan het gebeuren dat de bijen zich in de loop van de winter in twee trossen opsplitsen of van het voer afraken. Zou dit te maken kunnen hebben met inwinteren op tien ramen, zodat het voer te breed wordt opgeslagen en de honingkoepel daardoor te dun wordt? Of gebeurt dit wanneer het voergat te veel in het midden van de deksel zit, en bijen immers niet graag onder het voergat opslaan? Ook kan een te snelle afkoeling van de buitenste bijen van de tros een reden zijn, of het onvoldoende hoog terugklimmen na een massale reinigingsvlucht. Hoe het ook zij, ruim voeren geeft de meeste zekerheid, want al deze bovengenoemde mogelijke problemen komen bij voldoende voeren zelden of nooit voor. Toch leek het ons goed deze uitzonderingen te noemen, om breed geïnformeerd te zijn.

Dekplank omdraaien

De honing of het voer wordt koepelvormig van boven/achter naar beneden/voor opgeslagen, en in omgekeerde volgorde weer opgegeten. De wintertros zit tegen de voedselvoorraad aan, zodat het voer door de buitenste bijen kan worden opgenomen, die het vervolgens aan de rest van de bijen doorgeven. De wintertros eet zich als het ware schuin naar boven/achter door de voedselvoorraad heen. Het is handig om na het laatste voeren het voergat in de dekplank met een doorzichtig plaatje af te sluiten en de dekplank daarna (alleen gedurende de winter) zo om te keren, dat het voergat aan de achterkant terecht komt. Het kan namelijk gebeuren dat de winter kwakkelt, de bijen vliegen dan regelmatig uit en verbruiken veel energie. Als hierop dan ook nog een natte lente volgt gebeurt het wel eens dat de bijen, uiteraard alleen bij te zuinig inwinteren, door hun voer heenraken. De plaats van de tros kan je weliswaar aan het wasmulpatroon op de schuiflade zien, maar het doorzichtige plaatje geeft extra informatie of ze in het ergste geval ook al tegen de dekplank aanzitten, en dus helemaal door hun voedselvoorraad heen zijn. Als laatste redmiddel heb je dan de mogelijkheid om eenvoudig in te grijpen door rechtstreeks op de bijen wat noodvoeding te gieten, bijv. een flinke eetlepel lauwe verdunde eigen honing. Hiermee activeer je het volk voldoende, om

weer het voerbakje te kunnen bereiken. Maar hopelijk is deze ingreep nooit nodig, omdat een onevenwichtige voedseltoevoer in het voorjaar niet goed is voor een rustige groei van het broednest.

Ventilatie en isolatie?

Tijdens de winterzit slaan de bijen hun ontlasting op in de endeldarm, die wel honderdvoudig kan uitzetten. De bijen vliegen vanaf 5 graden al incidenteel uit.

Maar zogauw als er in het vroege voorjaar een mooie, windstille dag is met 9 graden, vliegen de bijen massaal uit voor hun reinigingsvlucht.

Een gelijkmatige, droog-vriezende winter is voor bijen het beste. Bij grote temperatuurschommelingen krimpt en groeit de tros teveel, wat extra energie kost en dus een hoger voedselverbruik met zich

meebrengt. Door voedselvertering en ademhaling produceert een volk koolzuurgas en waterdamp. Dit vocht kan in de winter schimmel op de ramen doen

ontstaan, wat de ramen onbruikbaar maakt, maar wat ons vooral voor de bijen een onbehaaglijk klimaat lijkt te geven. Met krap zetten door minder ruimte te geven, absorberende en ademende wanden te gebruiken (niet-verlijmd hout, riet/leem) of met een goede bodemventilatie en hellende bodem zal dit probleem minder gauw ontstaan. Sluit nooit het vlieg gat te klein af; zorg wel dat de hoogte ervan niet meer bedraagt dan zeven millimeter ivm. spitsmuizen. Een droge en vooral rustige standplaats zonder nadruppende bomen, waarbij de kasten regelmatig goed kunnen droogwaaien, zullen de bijen ook zeker waarderen.

Tot slot de isolatie: kasten helemaal inpakken is beslist niet nodig, maar een dakisolatie is wel zinvol, zeker met een groeiend broednest in een koude, natte maand maart.

Een goede uitwintering gewenst!

316

bijen
BOEKBESPREKING

Zoekt u nog een cadeau?

Fruit voor uw tuin

Frans Janssen

Onder deze titel heeft Plant Publicity Holland een alleraardigst boekje uitgebracht, waarin op prettige leesbare wijze en geïllustreerd met heel veel kleurenfoto's het kweken van fruit in eigen tuin wordt gepromoot (ongeveer A4-formaat). Denkt u nu niet meteen, dat uw tuin hiervoor te klein is. Ook in een kleine tuin is heel wat mogelijk. Hoe leuk kan een pot met aardbeien zijn of een doornloze braam tegen een schutting. Hebt u meer mogelijkheden, dan zijn bessenstruiken, wit, rood en zwart, erg dankbaar. Goed voor de bijen en veel oogst. Het mooist zijn de appel- en perenboompjes, waarbij in het boekje naar de moderne rassen ook de oude niet vergeten zijn zoals 'Zijden Hemdje', 'Dubbele Bellefleur' en 'Groninger Kroon'. Deze rassen hebben vaak een karakteristieke smaak, iets voor de fijnproevers, en gedijen zonder veel verzorging. Behalve de bovengenoemde bessenstruiken krijgen ook frambozen en Japanse wijnbes, behorend tot het zogenaamde houtig kleinfruit, veel aandacht. Bij alle beschreven soorten worden ook plant-, snoei- en bemestingsadviezen gegeven.

Als u f 3,50 overmaakt op Postbankrekening 14.533 t.n.v. PPH, Boskoop, o.v.v. 'Fruit voor uw tuin', wordt u dit leuke boekje toegestuurd.

